

KÜÇÜK DEVLET, BÜYÜK ETKİ: SINIRLARIN DIŞINA TAŞAN STRATEJİLER

*Ersin YILMAZ

Özet:

Bu çalışmada çok dikkat çekmese de, uluslararası sistemin çoğunluğunu oluşturan küçük devletler üzerine bir inceleme yapılacaktır. Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin yarısından fazlası küçük devlet olmasına rağmen, bu ülkelerin varlığı göz ardı edilmektedir. Oysa bu devletler çeşitli dinamikler baz alınarak incelendiğinde, uyguladıkları stratejilerle hem kendi dış politikalarını hem de uluslararası politikayı önemli ölçüde etkileyebilmektedirler. Bu stratejiler kimi zaman uluslararası sistemin farklı bir yöne evrilmesine de yol açmaktadır. Kavramsal olarak bu devletleri tek çatı altında toplamak oldukça zor olsa da, dış politika ve güvenlik stratejileri ekseninden küçük devletleri anlamak uluslararası sistemi kavramsallaştırmak açısından oldukça önemli olacaktır. Küçük devletler aslında dış politika açısından yeni kıtaların yeniden keşfedilebileceği bir alandır. Çünkü bu devletlerin dış politika üretim süreçleri büyük güçlere nazaran belli stereotiplerden oldukça uzaktır. Küçük devletler bu yüzden madalyonun öteki yüzü ya da aynanın arka tarafı olarak tanımlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Küçük Devletler, Uluslararası Sistem, Yeni Strateji, Yükselen Güçler.

Abstract:

In this study, although not given much importance, an examination will be made on the small states that make up the majority of the international system. Although more than half of the member states of the United Nations are small states, their existence is ignored. However, when these states are analyzed on the basis of various dynamics, they can significantly affect both their foreign and international policies with the strategies they implement. These strategies sometimes lead to a different direction of the international system. While it may be difficult to unite these states under one roof conceptually, understanding small states from the axis of foreign policy and security strategies will be very important for conceptualizing the international system. Small states are in fact an area where foreign continents can rediscover new continents. Because the foreign policy production processes of these states are far from certain stereotypes compared to the great powers. Small states can therefore be defined as the other side of the coin or the back of the mirror.

Key Words: Small States, International System, New Strategy, Rising Powers.

Giriş

Üst seviyelerdeki güvenlik açıkları nedeniyle, küçük devletlerin oldukça farklı ihtiyaçları vardır. Bu devletler farklı dış politikalar benimsemekte ve büyük devletlerden daha fazla dış politika sonuçları elde etmek için daha zor zamanlar geçirmektedirler. Bu nedenle çok taraflı kuruluşları tercih ederek, büyük devlet etkisini azaltmaya ve dolaylı olarak da güç asimetrisini düşürmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca bu kuruluşlar büyük devletler arasındaki çekişmenin azaltılması için onlara tepeden inmece sınırlamalar getirerek, diplomasi süreçlerini en kısa yoldan ilerletmeye çalışır. Küçük devlet güvenlik politikaları, yerel ve uluslararası koşullara bağlı olarak büyük ölçüde değişmektedir. Küçük olmanın doğası gereği dezavantajlara rağmen, küçük devletler kendi boyutlarındaki kısıtlamaları telafi edebilir ve uygun stratejileri kullanmaları şartıyla dünya siyasetini etkileyebilir. Aslında uluslararası sistem incelendiğinde, sistemin bir “küçük devletler havuzu” olduğu göze çarpmaktadır. I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi, daha sonra 1960’lı yıllarda yoğun bir şekilde yaşanan dekolonizasyon süreci ve 1991’de Sovyetler Birliği’nin çöküşü uluslararası sisteme birçok küçük devlet kazandırmıştı. Bugün Birleşmiş Milletler’in (BM) üye devletlerinin yarısından fazlası 10 milyonun altında bir nüfusa sahiptir. Ayrıca dünya siyasetinde de teamül haline gelmiş bir durum olan “uluslararası sistemin barışçıl, ekonomik olarak açık ve kurumsallaştığını ve uluslararası toplumun kendi kaderini tayin etmek için meşru iddialara açık kalacağını” varsayarsak, küçük devletlerin sayısının artmasını beklemek çok da şaşırtıcı olmayacaktır.¹Bu nedenle küçük devletlerin dış politika süreçlerini analizlemek, küçük devlete katkı sağlayacağı kadar, genel dış politika analizi literatürüne katkı sağlayacak ve uluslararası ilişkiler için de dersler çıkarılmasını sağlayacaktır. Nasıl ki Veenendaal ve Corbett² karşılaştırmalı siyaset bilimine büyük katkılar verdiyse, küçük devlet çalışmalarının da dış politikayı anlamlandırmak için yeni bir alan açtığını ve uluslararası siyaset analizine de önemli katkılar vereceğini görmek gerekmektedir.

¹ Sverrir Steinsson, Baldur Thorhallsson. “Small State Foreign Policy”, **The Oxford Research Encyclopedia of Politics**, (Oxford, Oxford University Press, 2017): 1-26.

² W.P. Veenendaal, J. Corbett, “Why Small States Offer Important Answers to Large Questions”, **Comparative Political Studies**, c.48, s. 4 (2015): 535. 527–549.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, uluslararası sistemde küçük devletler kesinlikle dezavantajlı bir konuma sahiptir. Küçük bir nüfusa sahip olmak, devletin yapısal gücünü oldukça sınırlamanın yanı sıra, bu yapısal gücün çözmesi gereken güçlükler ve karşılaması gereken ihtiyaçlar vardır. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, büyük devletleri sistemleşmiş bir tabloya yerleştirmek, küçük devletler için bunu yapmaktan daha kolaydır. Çünkü küçük devletler büyük devletlere göre coğrafi ve ekonomik olarak daha çeşitlidir ve bu çeşitlilik beraberinde güvenlik ve refah açısından farklı zorlukları da getirmektedir. Bu çeşitlilik her küçük devletin yaşadığı sorunları çok farklı şekillerde hissetmesine yol açmaktadır.

Örneğin, Avrupa siyasetinde merkezi bir konuma sahip olan Avrupa Birliği'nin (AB) kurucu üyesi olan varlıklı Lüksemburg, Rusya'yı AB'nin çevresini sınırlayan Baltık ülkelerinden farklı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu devletlerin karşılaştığı zorluklar, yoksulluğun çok büyük olduğu ve devlet başarısızlığının yüksek bir risk olduğu Orta Afrika Cumhuriyeti veya Liberya gibi küçük devletlerin karşılaştığı sorunlardan farklıdır. Bununla birlikte, hepsinin büyüklükle ilgili sorunları telafi etmesi ve küçüklüklerine özgü ihtiyaçları karşılaması gerekmektedir.³

Küçük devletlerin benimsemeye çalıştıkları dış güvenlik politikaları, aslında her birinin kendine has şekilde yaşadığı –benzersiz olan- iç ve dış sorunların yansımasıdır. Bu sebeple güvenlik politikaları ve stratejileri açısından her küçük devlet için geçerli olacak sonuçlar çıkarmak neredeyse imkansızdır. Burada ortak nokta bulma eğilimine gidersek, karşımıza çıkan en önemli kavram belki de “çok taraflılık” olacaktır. Bu konu üzerinde hemfikir olunan nadir konulardan biri budur. Küçük devletler çok taraflılığı kabul etmeye meyillidir ama neden? Genel görüş küçük devletlerin genellikle çok taraflılığı hem etkileme yolu hem de daha büyük devletleri sınırlandırma aracı olarak gördüklerini ifade etmektedir. Bunun yanında her ne kadar küçük devlet olarak nitelendirilse de bazı devletler belli konularda “özel güç”

---

³ Küçük devletlerin karşı karşıya kaldığı yapısal dezavantajlar hakkında bir tartışma için ayrıca bkz. A. Wivel, A. J. K. Bailes, C. Archer, “Setting the scene: Small states and international security.”, **Small States and International Security: Europe and Beyond**, ed. C. Archer, A. J. K. Bailes, A. Wivel (London: Routledge, 2014): 3-25.

geliştirerek uluslararası sisteme doğrudan etki edebileceklerini de gösterme potansiyeline sahiptir.

Bu çalışmada, “küçük devletlerin” nasıl kavramsallaştırılabileceği tartışılacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde küçük devlet kavramı üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde küçük devletlerin karşılaştıkları dezavantajları ve karşılaması gereken ihtiyaçlara vurgu yapılacaktır. Küçük devletlerin dış politika seçimlerini ve pazarlık sonuçlarını kavramsallaştırmak, değerlendirmek ve öngörmek için her ikisini de düşünmek önemlidir. Üçüncü bölümde, küçük devletlerin hangi güvenlik stratejileriyle hareket etmeye meyilli oldukları açıklanmaya çalışılacaktır. Dördüncü kısımda ise küçük aktörlerin bu stratejilerle eksik yönlerini nasıl telafi ettiği vurgulanacaktır. Beşinci bölüm küçük devletler için önemli bir strateji olan çok taraflılığı inceleyecektir. Altıncı bölümde kısım, spesifik bir örnek olması maksadıyla, Avrupa Birliği'ndeki küçük devletlerin çok taraflılığı nasıl kullandıklarını ve başarılı pazarlık sonuçlarına ulaşmak için diplomatik stratejilerden nasıl faydalandıklarını analiz edecektir. Son bölüm ise küçük devletlerin fikirsel pratiklerle uygulamalı dış politika hedeflerini ne kadar sürdürdüklerini tartışacak ve bulgulara yönelik bir sonuç sunacaktır. Sonuç bölümünde de elde toplanan bulgularla genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. Küçük Devlet Kavramı

“Küçük hal büyüklüğü” çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Küçüklüğün çoğu tanımının merkezinde olan yaklaşım, gücü ve etkiyi belirleyen kaynakların ve yeteneklerin yetersizliği üzerinedir. Küçük kavramını devlet özelinde kullanmaya başladığımızda karşımıza çıkan en önemli değişkenler nüfus, bölge, ekonomi ve askeriyenin büyüklüğüdür. Bunlardan, devlet büyüklüğünü tanımlamak için kullanılan en yaygın faktör ise nüfus büyüklüğüdür. 30 milyondan fazla nüfusu olan devletler bazen küçük sayılır, ancak çoğu akademik tanım 10 veya 15 milyondan az olanları küçük olarak kabul eder.⁴ Bu faktörler devletin boyutunu belirlemede ve onu kavramsallaştırmada

⁴ H. W. Armstrong, R. Read, “Comparing The Economic Performance of Dependent Territories And Sovereign Microstates”, **Economic Development and Cultural Change**, c. 48, s. 2 (2000): 299-300; W. Easterly, A. Kraay, “Small States, Small Problems? Income, Growth, And Volatility in Small States”, **World Development**, c. 28, s.11 (2000): 2013-2027.

şüphesiz ki önemlidir fakat bu kavramların modern uluslararası ilişkilerdeki bir nevi “eski” kavramlar olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Buradaki açıklamanın özü şudur: Bahsi geçen faktörler, uluslararası ilişkiler literatürünün farklı dönemlerinde ortaya atılmış kavramlardır. Günümüzde her ne kadar çok eleştiriye maruz kalsa da uluslararası sistem büyük değişikliklere uğramış ve daha önce görülmemiş bir şekilde barışçıl ve ekonomik olarak da açık bir hale gelmiştir.⁵ Burada sunulan yaklaşım da uluslararası kurumlara endekslenen bir yaklaşım olarak eleştirilere maruz kalacaktır. Bu nedenle modern uluslararası sistemde büyüklüğü belirlemeye yönelik daha geniş bir faktör yelpazesini içermeyi amaçlayan çok faktörlü tanımlar öne sürülmüştür. Bir görüş büyüklüğü Thorhallsson, sabit büyüklük (nüfus ve bölge), egemenlik büyüklüğü (bir devletin iç işlerini ve sınırlarını kontrol etme ve tanınma derecesi), siyasi büyüklük (askeri ve idari yetenekler, iç uyum ve dış politika) için bir çerçeve önermektedir.⁶ Bu yaklaşım ekonomik büyüklük (GSYİH, pazar büyüklüğü ve gelişme), algısal büyüklük (bir devletin iç ve dış aktörler tarafından nasıl algılandığı) ve tercih büyüklüğü gibi faktörlerle de desteklenmektedir. Başka bir görüş ise büyüklüğü göreceli bir kavram olarak düşünürler. Bu görüşe göre küçük devletler, herhangi bir zamanda etki bakımından basitçe büyük güçlerden çok düşük ya da orta güçlerden orta derecede düşük olanlardır.⁷ Ayrıca, daha büyük bir popülasyon büyüklüğüne sahip bir devlet, bir ya da daha fazla büyük güçle çevrili olabilir, bu da nispeten küçük olmasını ve bölgesinde sınırlı hareket alanı vermesini sağlar. Nüfusu 15 milyonun altında olan bir devlet aynı zamanda etkisini arttıran bazı özel özelliklere ve koşullara sahip olabilir (kaynak zenginliği veya stratejik önem gibi) ve küçük devletlerin karşılaştığı ortak sınırlamaları hafifletebilir. Küçük devlet kavramında ne kadar çok geriye bakılırsa, küçük boyutların tanımlamaları daha öznel ve göreceli hale gelmektedir. Dolayısıyla, her zaman küçük devlet boyutunda az veya çok bir görelilik derecesi vardır.

⁵ T. Fazal, “State Death in The international System”, **International Organization**, c. 58 s. 2(2004):333-334; T. M. Fazal, R. D. Griffiths, “Membership Has Its Privileges: The Changing Benefits Of Statehood”, **International Studies Review**, c. 16, s. ? (2014):83-85.

⁶ B. Thorhallsson, “The size of states in the European Union: Theoretical and Conceptual Perspectives”, **Journal of European Integration**, c. 28, s. 1 (2006):14.

⁷ Michael Handel, **Weak States in The International System**, (New Jersey: Psychology Press, 1990): 253.

2. Küçük Devletlerin Dezavantajları ve İhtiyaçları

Küçük devletlerin dış politikalarını, dış politika tercihlerini ve sonuçlarını şekillendiren, küçük olma yolundaki doğal dezavantajlarını dikkate almadan analiz etmek boşa bir çaba olmaktan öteye gidemeyecektir. En önemlisi, küçük devletler, büyük devletlerden daha az toplam yapısal güce (kullanılabilecek toplam kaynak ve yetenek) sahiptirler. Küçük nüfusların ve ekonomilerin kısıtlamaları nedeniyle, askeri açıdan zayıftırlar. Ayrıca, daha az sayıda ham gücü harekete geçirebilir, askeri teknolojinin araştırma ve geliştirilmesine daha az yatırım yapabilir ve daha kısa süreler için askeri kampanyalar yürütebilirler. Tehditlere karşı bir tampon eksikliği ile birleştiğinde askeri güçsüzlük, küçük devletleri dış baskıya karşı savunmasız bırakmaktadır. Küçük devletler, dış politikalar oluşturabilecek ve müzakerelere katılabilecek geniş ve çeşitli bir diplomatik gücü de, yeteneklerinin ve insan kaynaklarının sınırlı olması sebebiyle oluşturamazlar. Örneğin bu konuda Güney Pasifik ülkesi olan Tuvalu'yu incelersek, 2012 itibariyle sadece 2 Tuvalu vatandaşının üniversite derecesine sahip olduğu bilinmektedir.⁸ Bu durum sadece devletin yetersiz kalmasına yol açmaz, diğer ülkelerle işbirliğini de kısıtlayabilir. Küçük devletler daha az sayıda koalisyona ortak olurlar, hatta bu ortaklık çoğu zaman diğer ülkeler için “yük” manasına gelir. Küçük devletlerin ekonomik müzakereler üzerindeki etkilerini sınırlayan daha küçük ekonomileri vardır. Diplomasinin “işlem maliyetleri” de bu devletler için çok fazla külfetlidir çünkü büyük dış politika aygıtları yoktur. Küçük ölçek ekonomileri, çok çeşitli dış politika konularında uzmanlaşmış bilgiler geliştirmelerini engellemektedir. Toplam yapısal gücün zayıflığı, küçük devletleri daha az cazip koalisyon ortakları yapar ve müzakerelerde yan ödemeleri alamaz hale getirir.⁹ Küçük devletlerin çeşitli çıkarlara sahip olmaları -diğer bir deyişle, ortak “küçük devlet çıkarlarına” sahip olmamaları- büyük devletlerin gücünü dengelemek için birbirleriyle doğal koalisyonlar kurmalarını önler. Küçük devletler bu nedenle büyük devletlere göre ortak bir dizi diplomasi sorunuyla karşı karşıyadırlar. Küçük devletler dış ihtiyaçlarını, kendi dış politika tercihlerine yansıttığı için, onların

⁸ W. McIntyre, “The partition of the Gilbert and Ellice Islands”, *Island Studies Journal*, c. 7, s. 1 (2012): 145. 135–146.

⁹ D. Panke, “Small states in the European Union: Structural disadvantages in EU policy-making and counterstrategies”, *Journal of European Public Policy*, c. 17, s. 6 (2010): 805.

benzersiz ihtiyaçlarını anlamak da çok önemlidir. Bu ihtiyaçların karşılanması, küçük devlet dış politikasının başarısı için de yararlı bir ölçüm olabilir. Birincisi ve en önemlisi, barışçıl bir uluslararası sisteme ve güçlü devletlerin ve organizasyonların güvenlik garantilerine ihtiyaç duyarlar, çünkü büyük ölçüde kendilerini savunmada yetersiz kalırlar. Küçük devletlerle ilgili erken uluslararası ilişkiler çalışmalarında bu konu, karşılaşılan en acil endişe olarak göze çarpmıştır.¹⁰

Devletlerin bir savaşa ayırabilecekleri toplam askeri kaynaklara bakmak bize savaşta hangi küçük veya büyük devletin kazanacağına dair her şeyi anlatmamaktadır. Ne de olsa, birçok savaş, savaşçıların tehlikede olduğu çıkarlar ve aktörlerin bir çatışmaya istekli oldukları kaynaklar arasındaki dengesizlik ile iç içe şekilde gelişme göstermiştir. Sonuç olarak, küçük devletler büyük devletin istediğinden daha fazla kaynak harcayabilir ve bu nedenle savaşı kazanabilir.¹¹ Küçük oyuncular, 1950'den beri, savaşlarda 1800–1949 döneminde çok daha kötü bir durumda olsalar bile, büyük oyunculardan daha iyi durumdaldı.¹² Arreguin-Toft, güçlü aktörlerin gerilla veya terörist taktikleri kullanarak daha küçük aktörlere karşı kirli mücadele ettiklerinde kazandıklarını iddia eder.¹³ Ancak güçlü devletler, 1950 sonrası dönemde başarı eksikliklerini kısmen açıklayabilecek barbarca yöntemleri kullanmak konusunda giderek daha isteksiz hale gelmişlerdir. Bununla birlikte, askeri gücün yetersizliği, küçük devletlerin dış politikalarında hala önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için, küçük devletler ayrıca müzakerelerde aralarındaki güç asimetrisini düzeltmeli ve diplomatik kaynaklardaki boşlukları doldurmalıdır.

Küçük devletlerin toplayabileceği diplomatik güçler, büyük devletlerin konuşlarına göre çok daha küçük, daha az yetenekli ve daha az çeşitlidir. Daha küçük ölçekli ekonomileri nedeniyle, diplomasinin işlem maliyetleri küçük devletler için çok daha

¹⁰ D. Vital, **The Inequality of States: A study of The Small Power In International Relations**, (Oxford: Clarendon Press, 1967), 66.

¹¹ W. Habeeb, **Power And Tactics In International Negotiations: How Weak Nations Bargain With Strong Nations**, (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1988), 44.

¹² I. Arreguin-Toft, "How The Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict", **International Security**, c. 26, s. 1 (2001): 97-98.

¹³ **Age**.

yüksektir; bu da diğer devletlerle ilişkilerini ve kapsamlı bir dış politikaların oluşumunu engeller. Sonuç olarak ekonomik yetersizlik onları dünya hakkında en iyi ve en güvenilir bilgilere ulaşmadan mahrum bırakır. Küçük devletlerin zengin olabilmeleri serbestçe ticaret yapabildiği açık bir uluslararası ekonomiye ihtiyaçları var. Resmi olarak hem büyük hem de küçük devletler serbest ticaretten yararlanabiliyorlar, fakat küçük devletler refahları için en büyük dayanakları olan ticarete çok daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Büyük iç pazarlara sahip (ve dolayısıyla ticaret engelleri olmayan büyük bir pazara erişimi olan) büyük devletlerin aksine, küçük devletler, küçük iç pazarlarıyla birlikte, dünyada ticaret yapmak için mümkün olduğunca düşük tarife ve tarife engellerine ihtiyaç duymaktadırlar. Küçük devletlerin yaşayabilirliği büyük ölçüde küresel ekonominin açıklığına bağlıdır.¹⁴ Kendilerini uluslararası pazarlara bağlamak, küçük bir iç pazara güvenmenin sağlayamayacağı şekilde verimliliği ve yeniliği de artırır.¹⁵

3. Küçük Devletlerin Güvenlik Stratejileri

Küçük devletlerin güvenlik stratejilerini basamaklılaşmış tabanlarda incelemek oldukça zordur. Burada çok çeşitli güvenlik politikalarının izlendiğinden bahsedilebilir.¹⁶ Tarafsız kalabiliyorlar veya ittifaklara katılabiliyorlar, aynı zamanda bir vagon ya da denge kurabiliyorlar. Bu konuda önemli bir literatür, küçük devletlerin (veya genel olarak devletlerin) kendilerini hâkim devletlere nasıl tabi tuttuğunu göstermektedir.¹⁷ Peki neden küçük devletler bu şekilde bir davranış sergilemektedir? (i) güvenliği ve toprak bütünlüğünü arttırmak için hiyerarşik bir ilişki içerisinde düzen ararlar; (ii) yurtiçi ve yurtdışındaki mülkiyet haklarını açıkça tanımlatmak ve korumak isterler (belirsizliği, anlaşmazlıkları ve ticaret ve diplomasinin işlem maliyetlerini azaltır); (iii) Tüm bu süreç içinde elde ettiği tecrübeler ile davranış standartlarını belirleme ve uygulama şansı bulur.¹⁸ Bu avantajlara sahip olmak, doğrudan egemenlik kurmaya yeltenmenin maliyetlerinden ağır basabilir. Örnek olarak Dominik

¹⁴ A. Alesina, E. Spalore, **The Size of Nations**, (Cambridge, MA: MIT Press, 2003), 58.

¹⁵ Eaton ve Kortum, 2002, s. 1772-1773; Keller, 2004, s. 776

¹⁶ küçük devletlerin güvenlik politikalarının ilk kapsamlı incelemesi için bkz. Baker Fox, 1959

¹⁷ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. A. Cooley, **The Logics of Hierarchy: The Organizations of Empires, States, And Military Occupations**, (Ithaca, NY: Cornell University Press. 2005): 37.

¹⁸ Steinson, *age*, 17.

Cumhuriyeti, ekonomik faydalar ve iç ve dış tehditlere karşı güvenlik karşılığında kendisini ABD ile karşıtlaşma-yakınlaşma içinde bulmuştur.¹⁹ Uluslararası sistemin koşullarının ve güçlü liderlerin sivrilme özelemlerinin yanı sıra, nötr küçük devletin hayatta kalması, bunun gerçekten nötr olduğunu ve daha büyük devletlere tehdit oluşturmayacağını gösterme yeteneğine bağlıdır.²⁰ Böylece küçük devletler, büyük devletlerin müttefiki veya fethettiği bir devletten daha faydalı diplomatik ve insani hizmetler elde edebilir.²¹ Küçük devletler bunun yanında geçmişten gelen “gizlenme” stratejisini de kullanabilir fakat bu küçük devletin coğrafi yapısına ve bölgedeki teknolojik şartlara bağlıdır. Doğal engeller, İsviçre’de (iki dünya savaşı sırasında dağlarla korunan), Venedik’te (bir lagün tarafından korunan), Hollanda’da (geniş nehirlerle korunan) ve Finlandiya’da (Kış Savaşı sırasındaki ikliminden yararlanarak) olduğu gibi, potansiyel davetsiz misafirlere fetih masraflarını artırarak, korunmasız küçük devletleri koruyabilir.

Savaş zamanları veya büyük güçler arasındaki gerilimler sırasında küçük devletler oldukça kısıtlıdır, dolayısıyla ideal olarak nötr olmaya çalışmalıdırlar.²² Böyle bir kriz durumunda da küçük devletler için düşman büyük güçler arasında tarafsızlık tek makul eylem şekli olabilir. Tarafsızlıkla, bu “tampon devletler”, düşman büyük güçler arasındaki gerilimi azaltabilir ve böylece kendi güvenliklerini sağlayabilir. Ancak, tampon devlet olmak kolay değildir ve çevreleyen büyük güçler tarafından uzun süreli işgal riski altındadırlar.²³

Coğrafi uzaklık ve stratejik öneme sahip olmamak, açık ekonomik dezavantajları olmasına rağmen küçük devletler için nimetler olabilir.²⁴ Mesela İzlanda, II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş’ta stratejik olarak önem kazandığı için şanslıydı. Yakın çevrelerinde baskın olan devletler (Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler) İzlanda’nın

¹⁹ D. A. Lake, **Hierarchy in International Relations**. (Ithaca, NY: Cornell University Press.2009), 7.

²⁰ E. Karsh, **Neutrality And Small States**, (London: Routledge, 1988), 18.

²¹ **Age**.

²² E. J. Labs, “Do Weak States Bandwagon?”, **Security Studies**, s. 3 (1992): 389. 383–416.

²³ Fazal, 2004, **Age**.

²⁴ M. Berthelon, C. Freund, “On The Conservation of Distance In International Trade”, **Journal of International Economics**, c. 75, s. 2 (2008): 315-316. 310–320.

konumunu korurken İzlanda'ya da ekonomik ve diplomatik faydalar sağladılar. Bu da nötr olmak kadar dengeli bir ittifak kurmanın da küçük devletlerin hayatta kalması ve refahı için çok önemli olduğunu göstermektedir. Ancak küçük devletlerin gruplaşma (en güçlü ya da tehditkar aktörlerle aynı hizada) ya da denge (daha zayıf aktörlerle güçlü ya da tehdit eden aktörlere karşı hizaya girme) yönündeki eğilimlere girmeleri, nötr olmaya göre daha fazla risk içermektedir. Sonuç olarak küçük devletlerin kendisine tehdit oluşturabilecek güçlü saldırganların karşısında yer alması, herhangi bir garantisi yoksa oldukça riskli olacaktır. Öte yandan “Bandwagoning”in en zayıf olan devletler açısından hayatta kalmak için en akıllıca olan taktik olduğu belirtilebilir. Çünkü kriz anında katıldıkları koalisyonlara ekleyebilecekleri çok az şey varken, koalisyonlardan kazanacağı şeyler daha fazla olabilir. Diğer bir deyişle büyük güçler potansiyel hegemonlara karşı dengede bulunurken, güçlü devletlerin yakınlarındaki zayıf devletler hayatta kalmak için gerekli olanı yapar.²⁵

Burada her ne kadar küçük devletlerin kolayca kontrol edilebilecek güçler olduğuna dair görüşler yer alsada, bunun karşısındaki görüşleri bulmak da mümkündür. Küçük devletler kriz anlarında aslında iki karşıt büyük gücün de yüksek derecede ihtiyaç duyduğu bir bölge ya da diplomatik alan haline dönüşebilir. İşte böyle bir durumda ipler kısa süreliğine de olsa küçük devletin elinde bulunabilir. Bu yüzden söz konusu diplomatik alan olduğunda, özellikle kriz anlarında büyük devletler arasında diplomasi ne kadar zorsa, küçük devletlerin diplomasi savaşı da bir o kadar karmaşık hale gelebilir.²⁶ Konu özelindeki literatür incelendiğinde ise, şaşırtıcı şekilde küçük devletlerin “savunma ittifakları” içinde de yer aldıklarını ve önemli sorumluluklar üstlendiklerini göstermektedir.²⁷ Bunun nedenlerinden en önemlisi, müttefiklerin çoğu durumda ittifak taahhütlerini yerine getirerek, saldırı sırasında birbirlerinin savunmasına yardıma gelmeleridir ve genellikle savunma alanlarının küçük devlet toprakları veya oraya yakın bölgeler olmasıdır. Bu durum aslında küçük devletlere kolayca teknolojik imkanların ulaşmasını ve küçük devletlerin dolaylı sorumluluklar

²⁵ J. S. Levy. “The Causes of War: A Review of Theories And Evidence”, **Behavior, Society and Nuclear War**, ed. P. E. Tetlock (New York: Oxford University Press, 1989): ?

²⁶ Labs, **age**, 386.

²⁷ B. A. Leeds, A. G. Long, S. M. Mitchell, “Reevaluating Alliance Reliability”, **Journal of Conflict Resolution**, c. 44, s. 5 (2000): 686–699.

içine girmesini sağlamaktadır. İttifak anlaşmaları ayrıca müttefikler arasındaki ticareti arttırdığı ve müttefiklerin rakipler tarafından hedef alınma ihtimalini daha az düşürdüğü için daha az riskli bir yola dönüşebilir.

Başka bir güvenlik stratejisi ise, küçük ittifakların, daha büyük müttefikleri üzerinde kendi içlerinde lobi yaparak etkili olma çabalarıdır.²⁸ Küçük devletlerin, daha büyük devletlerin dış politika kuruluşunu doğrudan lobi yapmaya çalıştıkları bilinmektedir. Örneğin, New York Times'ta kaynak bakımından zengin Körfez ülkeleri ve Norveç, ABD'deki dış politika düşünce kuruluşu topluluğunu etkilemek için yoğun çaba sarf ettiğine dair iddialar ortaya atıldı.²⁹ Küçük müttefikler de normatif itirazlar yaparak ve uluslararası işbirliğinin altını çizen meşruiyete güvenerek büyük müttefiklerini etkilemeye çalışırlar (örneğin, eylemler ve kararlar oybirliği ile desteklenirse, AB, BM ve NATO eylemleri daha meşru hale gelir). Stratejik olarak önemli olan küçük müttefikler, anlaşmazlıklar içindeki orantısız bir örtüşmenin yanı sıra, büyük müttefiklerden de kapsamlı faydalar bekleyebilir. Bu, özellikle bu küçük devletlerin ittifaka bağlılıklarında titizlik gösterdikleri zaman geçerlidir. Mesela bir NATO müttefikleri olan İzlanda, Soğuk Savaş sırasında NATO'nun faydalanmasını sağladığı stratejik önemini, İngiltere, Batı Almanya ve Belçika'ya karşı balıkçılık sınırlarını başarıyla genişletmek için kaldıraç olarak kullandı.³⁰ Böylece küçük ve önemli olmak küçük müttefiklere ihtiyaç duydukları imtiyaz ya da taleplerde bulunma ve gerçekleştirme şansı verebilir. Büyük müttefikler küçük müttefiklerden daha az eylem alanına sahiptir, çünkü küçük müttefikler ittifak üzerinde büyük etkiler sağlamayan hareketlerde bulunurlar, böylece ittifakın sürekliliği için herhangi bir daha büyük etki bırakmadan serbestçe hareket edebilir. Ancak büyük devletler, ittifakın caydırıcı etkisine zarar vermeden aynı derecede serbest kalamazlar.³¹ Ticari anlaşmazlıklara karışmış küçük devletler için benzer şeyler söylenebilir. Büyük devletlerin, korumacı

²⁸ R. O. Keohane, "The Big Influence of Small Allies", **Foreign Policy**, c. ?, s. 2 (1971):169. 161–182.

²⁹ New York Times, "Foreign powers buy influence at think tanks", <http://www.nytimes.com/2014/09/07/us/politics/foreign-powers-buy-influence-at-think-tanks.html> [6.12.2019].

³⁰ Steinsson, **age**, 13.

³¹ M. Olson, R. Zeckhauser, "An Economic Theory Of Alliances", **The Review of Economics and Statistics**, c. 48, s. 3 (1966): 274-275. 266–279.

politikalar uyguladıklarında daha küçük müttefikleriyle misilleme yapma ihtimali oldukça zayıf olacaktır. Bu nedenle, küçük ve önemsiz olmak, bu küçük devletlerin görüş alanı dışında olması, aklın dışında olması ve diğer müttefikleri ile aynı taahhüt ve normlara uyması gerekmediği için önemli bir şans olarak kabul edilebilir.

Ekonomik, politik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için, küçük devletlerin “sığınak” aradıkları da literatürde önemli bir iddia konusudur. Yukarıda listelenen küçük devletlerin eylemlerinin birçoğu, bir şekilde veya başka bir şekilde barınak teorisi çerçevesinde bağlanabilir. Barınak, küçük devletlerin büyük devletlerle birleşerek ve uluslararası veya bölgesel örgütlere katılarak siyasi, ekonomik ve toplumsal açıklarını hafiflettiği bir ittifak ilişkisidir.³² Bunun nedeni, küçük devletlerin bu daha büyük birimlerden diplomatik, askeri ve idari yardıma ihtiyaçları olduğudur. Hem ekonomik olarak bütünleşmek hem de kriz zamanlarında ekonomik yardım almak için küçük bir nüfusun kendi başına sağlayamayacağı yeniliklere, kültüre ve fikirlere aradıkları ve buldukları barınaklar sahiptir ve onlar da bu barınaklardan faydalanacaktır. Bu faydaları elde etmek için, küçük devletler büyük devletlerden çok daha fazla egemenliğe teslim olmaya isteklidir. Bunun nedeni, küçük devletlerde hayatta kalma ve refah beklentilerinin, bu mallara erişimle yakından ilişkili olmasıdır.

4. Küçük Diplomatik Güçlerin Stratejileri: Eksik Yönleri Telafi Etmek

Küçük Devletlerin en önemli zayıflıkları arasında daha küçük diplomatik güçleri ve daha küçük kaynakları var. Bu zayıflık beraberinde birçok idari ve siyasi soruna da yol açmaktadır. Bu siyasi ve idari sorunları telafi etmek için, küçük devletlerin çıkarlarını savunmak ve uluslararası sistemde söz sahibi olmak için özel stratejiler geliştirmeleri gerekir. Küçük devletler, küçük kamu idarelerine ve yabancı hizmetlere sahip özel girişimleri avantaja dönüştürmelidir. Büyük kamu idarelerine kıyasla, kayıt dışılık, esneklik ve yetkililerin daha fazla özerkliği gibi küçük kamu idaresinin ayırt edici özelliklerine dayanarak idari yetkinliklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Küçük devletler de etki göstermek için önceliklendirme, koalisyon kurma ve imaj oluşturma

³²B. Thorhallsson, “Domestic Buffer Versus External Shelter: Viability of Small States in The New Globalised Economy”, *European Political Science*, s.10 (2011): 327. 324–336.

stratejilerini başarıyla kullanmaya çalışmaktadırlar. Küçük aktörler diplomatik kaynak eksikliklerini, geniş kapsamlı uzmanlıklarını ve toplam yapısal güçlerini telafi etmek için, küçük devletlerin bu alanlara öncelik vermeleri gerektiğinin farkındalar. Bu da büyük önem taşıyan politika sektörlerine ve/veya doğrudan fayda elde edilebilecek yerlere odaklanma eğiliminde olduklarını gösterir.³³ Bu konularda küçük devletler proaktif ve kayda değer kaynaklar harcamaktadırlar ve bu harcanan kaynakların kökü de büyük devletlere dayanmaktadır.³⁴ Başka bir deyişle, küçük devletler, toplam yapısal güç dezavantajlarını, konuya özgü daha büyük bir güçle telafi edebilir.³⁵ Belirli konulara daha fazla kaynak yönlendirmek isteyen küçük devletler, büyük devletleri etkileyerek onlardan daha fazla etki gösterebilir. Büyük devletler açısından daha dar ve sınırlı konularda olan bu talepler kolay karşılanabilen istekler olduğu için, küçük devletler açısından büyük bir dezavantaj teşkil etmemektedir. Örneğin, Lüksemburg bu bağlamda önemli finansal sektörüyle ilgili politikaları önceliklendirirken, daha fazla önemsiz güvenlik politikasını AB içindeki daha büyük devletlere bırakmaktadır. Öte yandan Baltık ülkeleri, daha acil güvenlik kaygıları nedeniyle NATO ve AB içindeki güvenlik politikasını etkilemeye yönelik daha fazla dikkat etmekte ve kaynakları bu konuya yönlendirmektedir. Daha az önemli olan meselelerde, küçük devletler daha reaktif ve esnektir. Dar ekonomik ve politik çıkarları nedeniyle, sorunları öncelikli hale getirmeyi büyük devletlerden daha kolay ve doğal bulmaktadırlar.

Küçük devletler esnek, özerk ve gayri resmi diplomatik güçlerinden faydalanabilirler. Büyük “meslektaşlarının” aksine, bürokrasileri hızlı bir şekilde karar verebilir. Karar verme çoğu zaman gayri resmi olarak gerçekleşir, çünkü yetkililer birbirlerini tanıma eğilimindedir (en düşük dereceli ve en üst düzey yetkililer bile) ve gayri resmi toplantılarla ortak kararlar alır. Pek çok konuda, küçük devlet diplomatları ulusal hükümetlerinden ayrı hareket etme özerkliğine sahiptir. En önemlisi meselelere atıfta bulunarak, karar alma yazılı talimatlar ve kapsamlı toplantılarla daha resmi bir şekilde

³³ (Panke, *age*, 802.

³⁴ B. Thorhallsson, *The role of small states in the European Union*, (Aldershot, U.K.: Ashgate, 2000), 81.

³⁵ Habeeb, *age*.

gerçekleşir. Ancak, bu kararların hala nispeten hızlı bir şekilde oluştukları bir ortamda gerçekleştiğine dikkat etmek önemlidir. Diplomatik ilişkilerinde küçük devlet diplomatlarının tabağında çok şey var. Çok çeşitli kararlar alırlar ve birden fazla memur ve hatta büyük devletlerdeki bakanlıklar arasında dağıtılma eğilimindeki görevlerin çoğunu yerine getirirler. Birçok durumda, küçük devletlerden gelen diplomatlar kendi kararlarını verebilecek özerkliğe sahip olduklarından, bu nedenle küçük devletlerden gelen diplomatlar daha otoriter ve güvenilir bir şekilde konuşabilmektedir.³⁶

Küçük devletler aynı zamanda imajlarının nötr ve barışçıl algılanmasından, kuşkusuz zayıf yapısal güçlerinin bir sonucundan şüphesiz yararlanmaktadır. Tarafsızlık ve barışçıl bir imge, küçük devletlere, diğer devletlerin genellikle tarafsız ve tehdit edici olmayan devletlere emanet ettiği gerçeği bulma, soruşturma ve aracılık görevlerini verir. Küçük devletler ayrıca çekici kültürleri, takdir edilebilir değerleri ve başarılı iç düzenlemeleriyle yumuşak güç geliştirebilirler. Yumuşak güç, başkalarının zorlama yerine çekicilik ve cazibe yoluyla istediklerini almalarını sağlama yeteneğidir.³⁷ En önemlisi, yumuşak devletler geliştirmek için küçük devletlerin ulaşabileceği bir yer olmasına rağmen, sert güç konusunda asla daha büyük devletlerle rekabet edemezler. Bu nedenle, yumuşak güç hem ekonomik faydalar hem de diplomatik sınırlama sağlar. İskandinav devletleri, çevre, insan hakları, kadın hakları, uyuşmazlıkların çözümü ve insani ve kalkınma sorunları gibi konularda yumuşak bir güç kullanarak orantısız uluslararası etkiye sahiptirler.³⁸

5. Uluslararası Örgütlerde Küçük Devletler

Küçük devletler, çok sayıdaki kuruluşlara, büyük devletlerden daha fazla güvenmektedir. Uluslararası örgütlerin işlevleri içinde küçük devletler en fazla yarar sağlar.³⁹ Bunlar arasında veri toplama, analiz etme ve dağıtma; görüş alışverişi ve karar

³⁶ Thorhallsson, *age*, 33.

³⁷ J. S. Nye, "Soft Power", *Foreign Policy*, s. 80 (1990): 166-168.

³⁸ C. Ingebritsen, "Norm Entrepreneurs: Scandinavia's Role in World Politics", *Cooperation and Conflict*, c. 37, s. 1 (2002): 15.11-23.

³⁹ I. B. Neumann, S. Gstöhl, "Introduction: Lilliputians in Gulliver's world?", *Small States in International Relations*, ed. C. Ingebritsen, I. Neumann, S. Gstöhl, J. Beyer (Seattle: University of Washington Press, 2006): ?

alma forumu; normların tanımlanması; kuralların oluşturulması; kuralların izlenmesi ve uygulanması; anlaşmazlıkların çözümü; ve kaynakların tahsisi, yardımın sağlanması ve güçlerin konuşlandırılması vb. sayılabilir. Büyük devletler için çok daha az önem arz eden uluslararası örgütlerin bilgi aktarma yönü, küçük devletlerin anahtarıdır, onlara kendileri için yaratma ve toplamada zorlanacakları ve diğer devletlerin tercihleri hakkında paha biçilmez bilgi verecekleri araştırma ve analizler ve eylemler sunar. Uluslararası kuruluşların sekretaryaları bilgi olarak küçük devletlere pratik faydalar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bir etki alanı olarak da hizmet edebilir. Birçok küçük zengin veya demokratik devlet, BM Sekreteryasında orantısız bir şekilde temsil edilmektedir. Özellikle İskandinav devletleri vatandaşlarını Birleşmiş Milletler sisteminin çeşitli bölümlerinde üst sıralara yerleştirme konusunda çok başarılı olmuştur⁴⁰ Küçük devletler için de önemli olan, devletlerin, uzmanların ve ilgili tarafların aynı forma getirilmesiyle gelen işlem maliyetlerinin azaltılmasıdır. Bu, küçük devletlerin sınırlı kaynakları ile bilgiye erişmelerine, en iyi uygulamaları öğrenmelerine, ilişkiler kurmalarına, diğer ülkelerle koordine etmelerine ve aksi takdirde yapamayacakları anlaşmalar yapmalarına olanak sağlar. Küçük devletler, dünya genelinde diplomatik misyonlar kuramazlar veya sınırlı kaynakları nedeniyle devlet bazında sağlam ilişkiler kuramazlar, bu nedenle çok taraflı forumlar bu boşlukları doldurmaya yardımcı olur.

Kolektif eylem sorunlarını hafifleterek, uluslararası kuruluşlar devletler arasında işbirliğini kolaylaştırır ve uluslararası sistemdeki rekabet ve çatışmayı azaltır. Küçük devletler, yüksek düzeyde kurumsallaşmış, işbirlikçi ve barışçıl bir uluslararası sistemden en iyi şekilde yararlanmaya hazırdır. Uluslararası kuruluşlar düzenin sağlanması için net standartlar koyarak, buna uymayanlara gerekli cezaları ve devletlerin bu kurallara uygunluğunun izlenmesini öngörürler. Ayrıca, uluslararası rejimler, görüş alışverişinde bulunmak ve kararlar almak, önceki anlaşmalara yönelik foralar kurmak (devletlerin her sözleşmede aynı sorunları tekrar gözden geçirme zorunluluğunu önlemek) ve daha ucuz ceza almak için aktörleri bir foruma sokarak

---

⁴⁰ B. Thorhallsson, "Small States in The UN Security Council: Means of Influence?", **The Hague Journal of Diplomacy**, c. 7, s. 2 (2012): 144. 135–160. (Thorhallsson, 2012).

diplomasinin işlem maliyetlerini düşürmektedir. Bu, devletlerin taahhütlerini daha güvenilir hale getirir ve karşılıklılık çalışmasını kolaylaştırır.⁴¹ Bu ceza ve kurallar egemen devletlere karşı eğilimli olmalarına rağmen, egemen devletler tarafından üzerinde anlaşılan ve uygulanan yetkili kurallar, kendilerini bu hiyerarşiler içinde konumlandırılmış bulan küçük devletlerin anarşinin en kötü etkilerinden bazılarında kaçmasına izin verir.⁴² Uluslararası örgütlerin devlet ilişkilerini pasifleştirip iç savaşları ve devletlerarası ihtilafları çözmeye yardım ettiği ölçüde, küçük devletler uluslararası örgütlerin ürettiği barış ve istikrardan büyük devletlerden daha fazla yararlanmaya devam etmektedir. Büyük devletlerin neden daha küçük devletlerin rızasını aldıklarını veya uluslararası örgütlerde alınan kararlara uymalarını hem rasyonalist hem de yapılandırmacı nedenler vardır. Büyük devletler, sonuçta kararlar veya eylemler yaparken uluslararası toplumun rızasını almak için iç sebeplere sahiptir.⁴³ Büyük devletler ayrıca uluslararası kuruluşlardaki ayrıcalıklı konumlarını korumak için kendi güçlerini kısıtlama konusunda isteklidir.⁴⁴ Ayrıca, büyük devletler, kısmen meşruiyet arzularından dolayı, kurallara ve normlara uymaları için teşvik edilebilir. Bu kuruluşlar, bir kurallar ağı oluşturarak, bir tartışma ve uzlaşma ortamı yaratarak ve haydut devletlerin cezalandırılmasını sağlayarak küçük devletlere yarar sağlar. Buna göre, küçük devletler tipik olarak bilateralizm yerine çok taraflılığı tercih etmektedir.

5.1. Avrupa Birliği'ndeki Küçük Devletler

Birçok uluslararası örgütte olduğu gibi AB içindeki küçük devletler de etki alanı oluşturmak için çeşitli stratejiler kullanır. Örneğin, İskandinav AB üye ülkeleri yumuşak güç açısından etkili olarak tanımlanmıştır.⁴⁵ Daha az doğrudan ilgi alanı ve ısrarla pazarlık taktiklerini sürekli kullanması nedeniyle müzakerelerde küçük devletlerin tarafsız, güvenilir ve uyumlu değer yaratıcıları olarak algılanma olasılıkları

⁴¹ (Keohane ve Martin, 1995, 2003).

⁴² Lake, **age**, 100.

⁴³ E. Voeten, "The Political Origins of The UN Security Council's Ability to Legitimize The Use of Force", **International Organization**, c. 59, s. 3 (2005): 552-553.

⁴⁴ G. J. Ikenberry, **After Victory: Institutions, Strategic Restraint, And The Rebuilding of Order After Major Wars**. (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001), 44.

⁴⁵ A. Kronsell, "Can Small States Influence EU Norms?: Insights From Sweden's Participation in The Field of Environmental Politics", **Scandinavian Studies**, c. 74, s. 3 (2002): 300.

daha yüksektir. bazı küçük AB üye devletlerinin, idari kaynaklar ve toplam yapısal gücün kısıtlılığına rağmen, büyük üye devletler gibi ağ kurma konusunda da iyi olduğunu göstermektedir. Küçük devletler, Avrupa Birliği Konseyi'nde oyların eşit olmayan bir şekilde tahsisi, Avrupa Parlamentosu'ndaki sınırlı sayıda sandalyesi ve büyük devletlerle karşılaştırıldığında hem kamu idaresindeki hem de dış hizmetlerdeki küçüklük nedeniyle AB kurumlarında yapısal dezavantajlarla karşı karşıyadır. . Konsey, küçük ve büyük üye devletler arasındaki dengeyi yansıtıyor, ancak son antlaşma değişiklikleri, küçük devletlerin Konsey'in karar alma sürecinde alabileceği nüfuz miktarını değiştirdi. Çoğu politika alanındaki nitelikli çoğunluk oylamasının başlatılması (kararların üye devletlerin% 55'i tarafından desteklenmesini ve AB nüfusunun% 65'ini temsil etmesini gerektirir) tanıtılması büyük üye devletlerin başarılı koalisyonlar kurmasını daha kolay hale getirebilir. Oybirliğiyle veya basit çoğunluk oylamasında, küçük üye devletlerin, en azından kağıt üzerinde, olumsuz tekliflerin kabul edilmesini engellemek için daha büyük araçları vardı. Daimi bir Konsey başkanının kurulması ve dönem başkanlığının kaybedilmesi de, küçük devletlerin etkisi için bir yolu kaldırmıştır, çünkü dönen başkanlığı sürdürmek müzakere sonuçlarını şekillendirmek için yararlı olmuştur. Ayrıca, büyük AB üye devletlerinin, Konsey dışında geçici olarak birbirleriyle işbirliği yaparak, küçük devletlerin ağırlıklı olarak karar alma süreçlerinin dışında kalmasını sağladığı öne sürülmüştür.⁴⁶ Panke, konsey içindeki küçük devletlerin, bölgesel koordinasyon yoluyla ve bireysel büyük üye devletlerle ortaklık yaparak bireysel pazarlık güçlerinin eksikliğini telafi ettiğini ileri sürmektedir.⁴⁷ Küçük devletler ayrıca, dönem başkanlığını elinde bulundurmanın getirdiği itibar gücünü kullanabilir ve etki yapmak için önceliklendirme stratejilerini kullanabilir. İlginçtir ki, Avrupa entegrasyonuna yönelik farklı destek seviyeleri ve AB üyeliğinin yararları, farklı AB üye devletlerinin faaliyet düzeyi üzerinde belirgin bir etkiye sahip değildir.⁴⁸ Ayrıca, küçük devletler hem kendi komitelerinde hem de Konseyde çalışırken Avrupa Komisyonuna güvenme eğilimindedir. Bunun nedeni,

⁴⁶ C. H. Grøn, A. Wivel, "Maximizing Influence in The European Union After The Lisbon Treaty: From Small State Policy To Smart State Strategy", *Journal of European Integration*, c. 33, s. 5 (2011): 524.

⁴⁷ Panke, *age*, 807.

⁴⁸ *Age*.

küçük devletlerin sınırlı iç önemi olan politika alanlarında bilgi toplamak için yerel idari yeteneklere sahip olmaması ve Konsey içindeki müzakerelerde büyük devletlerden daha fazla Komisyon uzmanlığına ve rehberliğine ihtiyaç duymalarıdır. Sonuç olarak, küçük devletler Komisyon ile işbirliği yapma eğilimindeyken, büyük devletler bu konuda daha çok karşı karşıya kalmaktadır.⁴⁹

Küçük devletler, küçük devlet yönetimlerinin kendine has olan özelliklerini kendi avantajları için kullanırlar. Örneğin, AB'de küçük idarelerden çalışan diplomatlar daha esnek, gayri resmi ve özerktir.⁵⁰ Bu, küçük devletlere, bireysel güç kaynakları söz konusu olduğunda, diplomatların diğer diplomatlarla kişisel ilişkilerini daha kolay kullanabildikleri ve kişisel otorite geliştirebileceklerinden, AB düzeyinde müzakerelerde öne çıkan bu özelliklerini kullanarak destek sağlayabilir. Örneğin, AB mevzuatı söz konusu olduğunda, aynı görevli, belirli bir konuda iç politika yapımına dahil olabilir, aynı zamanda, devlet adına, bu konuda önerilen bir AB mevzuatı parçasına ilişkin pozisyonunun oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Bu diplomatların kayıt dışılığı, esnekliği ve otoriteleri, diğer devletlerden ve AB düzeyindeki yetkililerden gelen diplomatlarla özel ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilir, bu da daha büyük etkiye yol açabilir. Küçük devletler, idarelerinin kayıt dışılığını ve esnekliğini kullanarak, Komisyon ile yakın bir çalışma ilişkisi geliştirebilirler. Örneğin, genellikle, küçük devletlerde, bir ya da iki kişiden az olsa bile, görevlilerinin sınırlı bir kısmının, verilen herhangi bir teklifle ilgili olarak Komisyon yetkilileriyle doğrudan temas halinde olması beklenir. Komisyon tarafındaki belirli bir teklifle ilgilenen yalnızca bir raportör olacağından, küçük devletlerle komisyon arasındaki iletişim, büyük devletlerle komisyon arasında olabileceğinden daha hızlı ve yumuşak olabilir. Küçük devlet yetkilileri ile yakın bir ilişki kurmak, özerklikleri ve esneklikleri nedeniyle Komisyon için de anlamlıdır. Küçük devlet memurları bu nedenle komisyonun verimliliğini arttırdıkları için cazip ortaklar olabilir. Bu nedenle, küçük üye devletlerin komisyon yetkilileriyle ilişki kurma çabalarına katılması önemlidir; çünkü komisyonun politika önerilerinde yer alan görüşlerin alınmasının ve böylece AB düzeyindeki sonuçların etkilenmesinin etkili bir yoludur. Ayrıca, Komisyonun

⁴⁹ Thorhallsson, 2000, *age*, 41.

⁵⁰ *Age*.

küçük devletlerin ihtiyaçlarını karşılaması ve politika teklifleri için destek alması büyük bir devleti ikna etmekten çok daha kolaydır. Örneğin, Komisyonun İrlanda'daki süt kotalarını İtalya'ya kıyasla arttırması çok daha ucuz. Komisyonun küçük devletleri “satın alma” kolaylığı, büyük devletlerin Konseyde Komisyon için küçük bir devletten daha değerli koalisyon ortağı olduğu gerçeğini telafi etmektedir. Yukarıda belirtilen stratejilere ek olarak, küçük ülkeler Komisyon içindeki müzakere sürecinin ilk aşamalarında etki yaratmaya çalışmaktadır.⁵¹ Bu erken aşamalardaki teknik teklifler, nihai teklifi şekillendirmenin etkili bir yoludur. Örneğin, Grøn, Komisyon'un önerilerini etkiledikleri ve teknik girdi sağladıkları takdirde Danimarka'nın ve İsveç'in mevzuatı önemli ölçüde etkileyebileceğini savunmaktadır.⁵² Buna göre, küçük devletler Komisyon gibi AB kurumlarını etkin bir şekilde lobide tutabilirler.⁵³ AB içerisinde resmi konumlarda olmanın küçük devletlerin nüfuz etmesinin önemli bir yolu olabileceğine inanmak için de belli sebepler bulmak mümkündür. Üye devletlerin, eş-komiserlerin önerilerine karşı oy kullanma olasılığının daha düşük olduğunu ve bu komiserlerin kendi ülkelerinin çıkarlarını artırma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ortaya konulmuştur.⁵⁴ Komisyon üyeleri en azından tamamen tarafsız veya taşınmaz teknokratlar değildir.

AB'deki uygulayıcılar büyük devletlerin küçük devletlerden daha olumlu sonuçlar elde ettiğine inanmasına rağmen, mevcut araştırmalar bazı şüphelere neden olmaktadır. AB karar alma süreçlerinin karmaşıklığı (örneğin, çeşitli AB organları, farklı müzakere aşamaları, arka kapı müzakereleri, kayıtlar), üye ülkeler arasındaki asimetriyi ölçmek ve düşünmekteki zorluklar ve ülkelerdeki zorluklar nedeniyle müzakerelerin başarısını ölçmek oldukça zordur. Bununla birlikte, üye devletlerin büyüklüğünün sonuçlar üzerinde bir etkisi olmadığını gösteren önemli bir araştırma vardır. Araştırmadaki

⁵¹ A.g.e, 55.

⁵² Grøn, a.g.e, 533.

⁵³ D. Naurin, R. Lindahl, “Out in The Cold? Flexible Integration And the Political Status of Euro Opt-outs”, **European Union Politics**, c. 11, s. 4 (2010): 496-497.485-509.

⁵⁴ K. Killermann, “Loose Ties or Strong Bonds? The Effect of A Commissioner's Nationality And Partisanship On Voting In The Council”, **JCMS: Journal of Common Market Studies**, c. 54, s. 6 (2016): 1371-1372.

bulgular, küçük devletlerin aslında daha olumlu sonuçlar aldığını göstermektedir.⁵⁵ Bu bulgular, en azından, büyük üye devletlerin AB'deki işlemlere hâkim olmadıklarını ve küçük üye devletlerin bazı etkileri olabileceğini göstermektedir.

6. Küçük Devletlerde Fikirsal Pratikler

Çalışmalar, küçük devletlerin pratik ve maddi faydalar yerine, fikir ve durum odaklı faydaları hedeflediğini tartışmaktadır. Yeni- gerçekçiler, küçük devletlerin büyük devletlerin gerçekleştirdiği yapısal teşvikleri takip ettikleri için, küçük devletlerin büyük devletlere daha fazla ve dolayısıyla daha büyük oranda bağlı olduklarını vurgular. Sonuç olarak daha fazla bağlı oldukları için, yeni devletlerin bir neorealist mantıkta, daha tutarlı davrandığını iddia etmişlerdir.⁵⁶ Başka bir deyişle, büyük devletler büyük devletler için varoluşsal sonuçları olmadan hata yapabilir, oysa küçük devletler bunu göze alamaz. Küçük devletler konusunda neo-klasik realist ve neo-gerçekçi beklentileri karşılayacak çok az girişim vardır. Bununla birlikte, küçük devletlerin yapısal teşviklere büyük devletlerden daha duyarlı olduklarını gösteren bazı dolaylı kanıtlar vardır. Örneğin Teorell ve Rothstein, İsveç bürokrasisinin 1808-1809 Finlandiya Savaşı savaşındaki İsveç yenilgisinden sonra Rusya'nın varolan tehdidini daha iyi önlemek için kapsamlı idari reformlar yaptığını göstermektedir.⁵⁷ Koyama, Moriguchi ve Sng, nispeten daha küçük bir Japonya'nın Batı devletlerinin ortaya çıkardığı varoluşsal tehdide bir cevap olarak birleştirilip modernize edildiğini ve nispeten daha büyük bir Çin'in dağıldığını göstermektedir.⁵⁸ Yeterli barış ve serbest ticaret bulamayan küçük devletler, zaman zaman ortak güçsüzlüklerini güçlü devletlerin dış baskılarına karşı hafifletmek için birbirleriyle federasyonlar kurmuşlardır. ABD, İsviçre ve Almanya bu tür örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁹ Fikri hedeflerin peşinde koşmak, pragmatik olarak maddi faydalar

⁵⁵ J. B. Slapin, "Bargaining Power at Europe's Intergovernmental Conferences: Testing Institutional And Intergovernmental Theories", **International Organization**, c. 62, s. 1 (2008):134.

⁵⁶ R. Jerwis, "Cooperation Under The Security Dilemma", **World Politics**, s. 30 (1978): 178-179.

⁵⁷ J. Teorell, B. Rothstein, "Getting to Sweden, Part I: War And Malfeasance, 1720–1850", **Scandinavian Political Studies**, c. 38, s. 3 (2015): 220.

⁵⁸ M. Koyama, C. Moriguchi, T. H. Sng, "Geopolitics and Asia's little divergence: A comparative analysis of state building in China and Japan after 1850", https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2682702 [18.11.2019].

⁵⁹ R. Gilpin, **Global Political Economy Understanding The International Economic Order**, (Princeton, NJ: Princeton University Press. 2001), 63.

peşinde koşan ve yapısal teşvikleri takip eden neorealist fikrini mutlaka bozar. Son olarak, küçük devletlerin karşılaştığı sorunların birçoğu, ya genişleyen ya da diğer devletlerle birleşerek büyük devletler haline getirilerek çözülebilir. Bununla birlikte, Alesina ve Spolaore'nin gösterdiği gibi, büyüklüğün faydaları tercih edilmeyecek bir heterojenlik maliyetine sahiptir: daha büyük bir nüfus ve daha fazla sayıda ilgi, büyük bir devlet merkezindeki politikalar hakkında vatandaşlar ve çıkar grupları arasında daha fazla ayrıma yol açmaktadır.⁶⁰

Deudney aynı şekilde, küçük siyasi birimlerden büyük bir politik birime geçmenin genellikle cumhuriyetçilikten despotizme geçiş anlamına geldiğini de belirtmektedir.⁶¹ Çünkü cumhuriyetlerin küçük olması, savunmasız oldukları ve hayatta kalmak için cumhuriyette kalmak zorundaydılar. Fakat Roma Cumhuriyeti gibi, fetih yoluyla genişlerlerse, kaçınılmaz olarak despotik monarşiler olurlardı.

Bu argüman çizgisi, eski şehir devlet cumhuriyetlerinin temel karakterinin, güvenlik gereklilikleri, siyasi uygulamalar ve yapılar ve maddi bağlamlar arasındaki karşılıklı etkileşim ile tanımlandığını ve ciddi biçimde sınırlandırıldığını vurgulamaktadır. Bugün küçük devletlerin hayatta kalmasının ve gelişmesinin sebeplerinden biri, tam da, her üyeye bağımsızlıktan ve egemenlikten vazgeçmeksizin dış şiddete karşı güvenlik sağlayan karmaşık kurallar ağındaki liberal demokrasilerin bir araya gelmesidir. Özetlemek gerekirse, küçük devlet dış politikası seçimleri ve sonuçları, sonuçta, herhangi bir zamanda uluslararası çevre tarafından etkilenmektedir. Diğer her şey eşit olduğunda, küçük devletler daha fazla dış politika seçeneğine sahiptir ve barışçıl, istikrarlı ve kurumsallaşmış uluslararası ortamlarda daha iyi sonuçlar elde eder. Daha kısıtlayıcı ortamlarda, küçük devletler daha az dış politika seçeneğine ve daha az başarılı sonuçlara sahip olacaktır. Neyse ki küçük devletler için, bugüne kadar görülmemiş derecede barış, ekonomik açıklık ve kurumsallaşma derecesiyle mevcut uluslararası sistemde olduğu kadar küçük olmak hiç bu kadar kolay olmamıştı. Küçük devletler, dünya siyasetini uluslararası sistemde mevcut politikaların etkileyebildiği

⁶⁰ Alesina, *age*, 51.

⁶¹ D. Deudney, **Bounding Power: Republican Security Theory From The Polis to The Global Village**, (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007), 33.

kadar etkileyebilir. Küçük devletler büyüklüklerine göre oldukça kısıtlı kalsa da, manevra için önemli bir boşluk vardır. Bununla birlikte, küçük devletlerin etkisi, küçük devletlerin diplomasiye harcadığı zamana, çabaya ve kaynaklara bağlıdır.

Sonuç

Küçük devletler dünya siyasetinde aynanın iç tarafı ya da madalyonun öteki yüzüdür. Her ne kadar pek göze çarpmadıklarını düşünsek de arka planda uygulanan minik stratejiler, dünya siyasetinin yönünü de değiştirebilmektedir. Küçük devletler üzerinde yapılan kavramsallaştırma çabaları, onların tek bir çatı altında açıklanmasının zorluğunu gözler önüne sermiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri de küçük devlet sayısının çok fazla olması ve dünya coğrafyasının her yerine yayılmış olmasıdır. Uluslararası siyasette küçük olmak birçok dezavantajı da beraberinde getirmektedir. Küçük devletler yapısal güç bakımından genellikle yetersiz durumdadırlar. Bu yetersizlik kimi zaman egemenliklerini bir üst otoriteye devretmeyi bile gerektirmektedir. Bu durum daha çok uluslararası siyasetteki kriz anlarında kendisini açığa çıkarmaktadır. Tüm bunların yanında küçük devletler her konuda güçlü olmalarını sağlayacak yapısal güce sahip olmadıkları için, gücünü spesifik bir alana yoğunlaştırabilir ve bunun etkisiyle yoğunlaştığı alanda dünya siyasetinin büyüklerini yönlendiren güce de dönüşebilir. Askeri kaynakların genelde yetersiz olması savaş ve çatışma dönemlerinde bu ülkeler uzun süreli işgal riskiyle de karşı karşıya kalmaktadırlar. İşte tam bu noktada küçük devletler tamamen kendilerine has olan ve devletten devlete değişkenlik gösteren “güvenlik stratejilerini” devreye sokarlar. Dış siyasetlerini genellikle herhangi bir basmakalıba oturtmaktan uzak kalmaya çalışan küçük devletler, yeri geldiğinde tarafsız kalıp, yeri geldiğinde ittifaklara katılabiliyorlar. Ayrıca iki yönlü siyaset izleyip vagon ya da denge unsuru haline gelebiliyorlar. Bu bahsedilen dış siyasetteki değişiklikleri büyük bir devletin yapması, hiç şüphesiz ki o ülkenin dış politikasında daha fazla soruna yol açacaktır.

Küçük devletler için uluslararası toplum aslında bir “telafi” merkezidir. Yapısal yeterliliğin az olması, dış politikadaki temsiliyeti ve etkinliği de doğrudan etkilediği için, küçük devletler uluslararası örgütler içinde sesini çıkarmaya çalışarak, kısa yoldan stratejisini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Her ne kadar savaş ve barış gibi

konularda etkin olamasalar da, özellikle çevre, küresel ısınma gibi konularda, başta İskandinavya devletleri olmak üzere birçok küçük devletin aktif bir şekilde rol aldığını görmek mümkündür. Bu etkinlik uluslararası toplumda küçük devletlerin lobi faaliyetleri yürütmesinin de önünü açmaktadır. Ayrıca kendisinden büyük güçler arasında çıkabilecek bir kriz de lobi faaliyetlerinin harekete geçirilmesi için uygun bir ortam yaratmaktadır. Özellikle küçük devletlerin bulunduğu uluslararası örgütün ve coğrafyanın niteliği de küçük devletin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Örneğin AB içinde yer alan Lüksemburg güvenlik sorununu doğrudan AB'ye devrederken, güvenlik stratejisini ekonomik güvenlik üzerine kurmuştur. İlk amacı ülkedeki ticaret ve refah düzeyinin stabil tutulması olmuştur. Öte yandan İskandinavya bölgesini incelediğimizde ise, Norveç, İsveç ve özellikle Finlandiya gibi ülkelerin AB'den ve NATO'dan beklentisi –üye olsun veya olmasınlar- güvenlik kaygılarının giderilmesidir. Küçük devletlerin bu karmaşık düzen içinde, fikirselle faydacılık ya da maddi fayda kaygısından hangisini daha çok önemseydiği de önemli sorunsallardan biridir. Örneğin Ermenistan Türkiye'ye karşı uluslararası siyasette fikirselle faydacılığa önem vermeye çalışırken, Kosova da benzer bir siyaseti Sırbistan'a karşı uygulamaya çalışmaktadır. Kosova'nın aynı zamanda uluslararası toplumdan beklediği maddi faydalar da güvenlik stratejisini şekillendirmektedir. Tüm bulgular, küçük devletlerin aslında çok karmaşık dinamikleri içinde barındıran bir alan olduğunu göstermektedir. Bu karmaşıklığın içine girildikçe, küçük devlet stratejilerinin kimi zaman kendisinden daha büyük etkiler gösterme potansiyelinin olduğu yukarıdaki bölümlerde aktarılmaya çalışılmıştır. Sınıflandırmanın oldukça zor olduğu bu alanda, bölge çalışmaları ya da teori odaklı yaklaşımlar yoğunluktadır. Bu çalışma daha çok teorik çerçeveyi ele alsa da, bölge siyasetlerinden de kesitler sunmaya çalışmıştır. Türk siyasetinin küçük devletlerle yaptığı iş birlikleri de göz önüne alınırsa, Türk yazınında kendisine çok fazla yer bulamayan bu konunun hak ettiği değeri görerek daha fazla çalışılması gerekmektedir.

Kaynakça

Alesina, A. E. Spalore, **The Size of Nations**. Cambridge, MA: MIT Press, 2003.

- Armstrong, H.W.. R. Read. “Comparing The Economic Performance of Dependent Territories And Sovereign Microstates”. **Economic Development and Cultural Change**. c. 48, s. 2 (2000): 285–306.
- Arreguin-Toft, I. “How The Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict”, **International Security**. c. 26. s. 1 (2001): 93–128.
- Berthelon, M., C. Freund. “On The Conservation of Distance In International Trade”. **Journal of International Economics**. c. 75. s. 2 (2008): 315-316. 310–320.
- Cooley, A. **The Logics of Hierarchy: The Organizations of Empires, States, And Military Occupations**. Ithaca, NY: Cornell University Press. 2005.
- Deudney, D.. **Bounding Power: Republican Security Theory From The Polis to The Global Village**. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007.
- Easterly, W. A. Kraay, “Small States, Small Problems? Income, Growth, And Volatility in Small States”. **World Development**. c.28. s.11 (2000): 2013–2027.
- Fazal, T. “State Death in The international System”. **International Organization**. c. 58 s. 2 (2004): 311–344.
- Fazal, T.M., R. D. Griffiths. “Membership Has Its Privileges: The Changing Benefits Of Statehood”. **International Studies Review**. c. 16, s. ? (2014):83-85. 79–106.
- Gilpin, R.. **Global Political Economy Understanding The International Economic Order**. Princeton, NJ: Princeton University Press. 2001.
- Grøn, C.H., A. Wivel. “Maximizing Influence in The European Union After The Lisbon Treaty: From Small State Policy To Smart State Strategy”. **Journal of European Integration**. c. 33, s. 5 (2011): 523–539.
- Habeb, W. **Power And Tactics In International Negotiations: How Weak Nations Bargain With Strong Nations**. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1988.
- Handel, Michael. **Weak States in The International System**. New Jersey: Psychology Press, 1990.

- Ikenberry, G. J., **After Victory: Institutions, Strategic Restraint, And The Rebuilding of Order After Major Wars**. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001.
- Ingebritsen, C. “Norm Entrepreneurs: Scandinavia’s Role in World Politics”. **Cooperation and Conflict**. c. 37. s. 1 (2002): 11–23.
- Jerwis, R. “Cooperation Under The Security Dilemma”, **World Politics**, s. 30 (1978): 167–214.
- Karsh, E.. **Neutrality And Small States**. London: Routledge, 1988.
- Keohane, R. O.. “The Big Influence of Small Allies”. **Foreign Policy**. c. ?. s. 2 (1971):161–182.
- Killermann, K.. “Loose Ties or Strong Bonds? The Effect of A Commissioner’s Nationality And Partisanship On Voting In The Council”. **JCMS: Journal of Common Market Studies**. c. 54. s. 6 (2016): 1367–1383.
- Koyama, M., C. Moriguchi, T. H. Sng, “Geopolitics and Asia’s little divergence: A comparative analysis of state building in China and Japan after 1850”. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2682702 [18.11.2019].
- Kronsell, A.. “Can Small States Influence EU Norms?: Insights From Sweden’s Participation in The Field of Environmental Politics”. **Scandinavian Studies**. c. 74, s. 3 (2002): 287–304.
- Labs, E. J.. “Do Weak States Bandwagon?”. **Security Studies**. s. 3 (1992): 383–416.
- Lake, D. A.. **Hierarchy in International Relations**. Ithaca, NY: Cornell University Press.2009.
- Leeds,B.A., A. G. Long, S. M. Mitchell, “Reevaluating Alliance Reliability”. **Journal of Conflict Resolution**. c. 44, s. 5 (2000): 686–699.
- Levy. J.S. “The Causes of War: A Review of Theories And Evidence”. **Behavior, Society and Nuclear War**. ed. P. E. Tetlock. New York: Oxford University Press, 1989: ?

McIntyre, W. “The partition of the Gilbert and Ellice Islands”. **Island Studies Journal**. c. 7, s. 1 (2012): 135–146.

Naurin, D., R. Lindahl, “Out in The Cold? Flexible Integration And the Political Status of Euro Opt-outs”, **European Union Politics**, c. 11, s. 4 (2010): 496-497.485–509.

Neumann, I. B., S. Gstöhl, “Introduction: Lilliputians in Gulliver’s world?”. **Small States in International Relations**. ed. C. Ingebritsen, I. Neumann, S. Gstöhl, J. Beyer. Seattle: University of Washington Press, 2006: ?

New York Times. “Foreign powers buy influence at think tanks”. <http://www.nytimes.com/2014/09/07/us/politics/foreign-powers-buy-influence-at-think-tanks.html> [6.12.2019].

Nye, J.S. “Soft Power”. **Foreign Policy**. s. 80 (1990): 153–171.

Olson, M., R. Zeckhauser, “An Economic Theory Of Alliances”, **The Review of Economics and Statistics**, c. 48, s. 3 (1966): 266–279.

Panke, D. “Small states in the European Union: Structural disadvantages in EU policy-making and counterstrategies”. **Journal of European Public Policy**. c. 17, s. 6 (2010): 799–817.

Slapin, J. B.. “Bargaining Power at Europe's Intergovernmental Conferences: Testing Institutional And Intergovernmental Theories”. **International Organization**. c. 62, s. 1 (2008): 131–162.

Steinsson, Sverrir, Baldur Thorhallsson. “Small State Foreign Policy”. **The Oxford Research Encyclopedia of Politics**. (Oxford, Oxford University Press, 2017): 1-26.

Teorell, J., B. Rothstein. “Getting to Sweden, Part I: War And Malfeasance, 1720–1850”. **Scandinavian Political Studies**. c. 38, s. 3 (2015): 217–237

Thorhallsson, B.. “Small States in The UN Security Council: Means of Influence?”. **The Hague Journal of Diplomacy**. c. 7, s. 2 (2012): 135–160.

Thorhallsson, B. **The role of small states in the European Union**. Aldershot, U.K.: Ashgate. 2000.

Thorhallsson, B. “The Size of States in The European Union: Theoretical And Conceptual Perspectives”, **Journal of European Integration**. c. 28, s. 1 (2006): 7–31.

Thorhallsson, B. “Domestic Buffer Versus External Shelter: Viability of Small States in The New Globalised Economy”, **European Political Science**, s.10 (2011): 324–336.

Veenendaal, W.P., J. Corbett. “Why Small States Offer Important Answers to Large Questions”. **Comparative Political Studies**. c.48, s. 4 (2015): 535. 527–549.

Vital, D. **The Inequality of States: A study of The Small Power In International Relations**. Oxford: Clarendon Press, 1967.

Voeten, E. “The Political Origins of The UN Security Council’s Ability to Legitimize The Use of Force”. **International Organization**. c. 59, s. 3 (2005): 527–557.

Wivel, A., A. J. K. Bailes, C. Archer. “Setting the scene: Small states and international security.”. **Small States and International Security: Europe and Beyond**. ed. C. Archer, A. J. K. Bailes, A. Wivel. London: Routhledge, 2014: 3-25.